

СТАНОВИЩЕ

от д-р Петя Начева Осенова, професор в СУ „Св. Кл. Охридски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност ‘професор’
в СУ „Св. Климент Охридски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология, български език (лексикология)

Данни за конкурса

Със заповед № РД 38–201 от 26.04.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ съм определена за член на журито в конкурса по заемането на академичната длъжност ‘професор’.

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 24 от 17.03.2023 г. като единствен кандидат участва доц. д-р Надежда Иванова Михайлова-Сталянова.

Представеният набор от материали от кандидатката включва всички необходими документи по процедурата. Доц. Михайлова-Сталянова е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Представените публикации са оригинални и авторови.

Данни за кандидата

През 1996 г. доц. Михайлова-Сталянова завършва полска и българска филология като първа специалност и английска филология като втора специалност в СУ „Св. Кл. Охридски“. През 2000 г. тя получава научната и образователна степен „доктор по филология“. Темата на дисертационния ѝ труд е „Verba reciperendi в българския и полския език“. От 2002 година започва работа в Катедрата по български език на Факултета по славянски филологии. През 2014 г. кандидатката придобива академичната длъжност „доцент“. Доц. Михайлова-Сталянова е основател и директор на Центъра за анализ на политическата и журналистическата реч. Тя е доста активна и в проектната дейност, като е ръководител на над десет проекта по различни научни програми. Главен редактор е на сп.

„Българска реч“. Кандидатката е била гост-лектор по програма „Еразъм“ и специализант в редица държави, сред които Чехия, Полша, Унгария.

Описание на научните трудове

Кандидатката участва в процедурата с общо 37 публикации, както следва: 2 монографии; 25 статии, от които 9 са публикувани в индексирани издания; 3 речника; 7 университетски учебни помагала. От двете монографии едната е в съавторство и е на английски език. От 9-те статии, публикувани в индексирани издания, 4 са самостоятелни и 5 в съавторство. От 16-те статии в нереферирани издания 9 са самостоятелни. Речниците са в съавторство, като два от тях са посветени на лингвистичните термини за слависти и един е тематичен речник на българския, чешкия, полския и украинския език. Университетските учебни помагала също са в съавторство и представят лексика за чужденци, изучаващи български език, както и български текстове за превод от чужденци.

Научни приноси

Научните статии на доц. Михайлова-Сталянова са разпределени в няколко тематични области: *Фразеология, Публична реч, Нови думи и значения, Преподаване на български език като чужд*. Този факт не е изненадващ, тъй като кандидатката има трайни интереси в широки, но идейно свързани лингвистични области. В тематичната област *Фразеология* са включени 3 статии (2.3, 3.2, 3.10). Те разглеждат фразеологизмите от гледната точка на езиковата картина на света и от гледна точка на съвременната им употреба, включително и в полето на т.нар. политкоректност. Статиите разглеждат балканската фразеология и някои видове устойчиви изрази. В тематичната област *Публична реч* (2.5, 2.8, 2.9, 3.11,3.1, 3.8, 3.12) неслучайно публикациите са най-много на брой - 7. Кандидатката има основни приноси с наблюденията и анализите си за българската публична реч. В тези статии са разгледани различни аспекти на публичната реч, сред които политическото говорене, речевото поведение в онлайн пространството, функционирането на дадени езикови единици в контекста на политически коректното говорене и недискриминационните стратегии. Изследвани са параметрите на младежкото устно общуване, онлайн форумите, предизборните послания на политиците. Бих искала специално да изтъкна обществено значимия фокус на авторката върху механизмите при използването на обидна лексика и езикова агресия в различни сфери на общуване. В тематичната област *Нови думи и значения* доц. Михайлова-Сталянова е представила 3

статии (3.6, 3.9, 3.14). Тези текстове описват отделни процеси на динамиката на лексикалната система в българския език. Разглеждат се семантичният обем и фигуративните значения на редица лексеми, сред които *визия, отговорност, експертиза*. В последно откритата тематична област *Преподаване на български език като чужд* (2.2, 3.3, 3.4, 3.13, 3.15) кандидатката обръща специално внимание на спецификата на чуждоезиковото обучение в славянска среда. Разглеждат се взаимните езикови влияния и родствената близост между езиците чрез методите на обучение; практическите аспекти на преподаването; ролята на лексикографията в обучението. Доц. Михайлова-Сталянова е представила седем помагала, които съдържат упражнения по лексикология и лексикална семантика. Много важно е да се отбележи, че 5 от помагалата са издадени в чужбина, а 5 от тях са качени в интернет със свободен достъп на страниците на университетски библиотеки. Кандидатката включва също така три речника, от които два тома на „Речник на лингвистичните термини за студенти слависти“ и четириезичен тематичен речник, който съдържа 21 семантични гнезда от различни тематични области.

Доц. Михайлова-Сталянова е представила две монографии за конкурса, като едната от тях е в съавторство, но като обем изпълнява изискването за монография на всеки един съавтор.

Първата монография, която е самостоятелен авторски труд на кандидатката, има заглавие „Речта в съвременното българско общество“ и следните библиографски данни - ISBN:978-954-326-413-1, Парадигма, София 2020, 156 стр. Цитирани са над 60 библиографски източника. Прави впечатление огромният илюстративен материал, който верифицира идеите на авторката. Монографията се състои от увод, 5 глави, заключение и библиография. Авторката разглежда динамиката в лексикалните процеси на българския език, което е изключително актуална тема. Дискутират се редица процеси, сред които навлизането на чуждици в речта и промяната на семантичния обем на вече установени лексикални единици. Авторката не остава на полето само на езиковите явления *per se*, а прави връзка с употребата на термини и обща лексика в обществото. Интересува се от неутрална vs. емоционално обогатена реч, както и от тяхната уместност или неуместност в политическия и социалния живот. Тук продължава темата от редица нейни публикации за обидната реч и речта на агресията, както и за влиянието им върху социума. Частите „Езикова агресия и общество“ и „Език, реч и политическа коректност“ разглеждат

препоръчителната или недопустимата употреба на определени лексеми в определени контексти. Дискутиран е и един много актуален въпрос - влиянието на джендър неутралния език върху терминологичната система на правото. Представени са механизмите на езиковата агресия. Частите „Нови думи и значения" и „Политическа реч“ представят анализи на предизборните речеви стратегии на убеждаване и манипулация. Тук също така се разглежда и високата метафоризация в политическата реч. Разгледани са промените в семантичния обем на лексемите. Частта „Фразеология“ обръща внимание на употребата на някои фразеологични модели в медиите. Авторката пледира за ревизия на подходите към създаване на фразеологични речници по посока на отчитане на тяхната разнообразна реализация. Дискутирани са въпросите за механизмите на овладяване на фразеологията и идиоматиката в родния език. Съгласна съм с мнението на авторката в заключението, че не чуждите думи застрашават българския език, а непознаването му от неговите собствени носители. Трябва да се отбележи, че в книгата не е подмината ролята на медиите за формирането на съвременна критична публична сфера. Разгледани са акцентите в медийната саморегулация. Така подходът отново е интердисциплинарен, като прави връзката с етичния кодекс на медиите и съответната нормативна уредба. Обстойно е разгледан проблемът за свободата или липсата на свобода при изразяване в контекста на т.нар. политическа коректност.

Кандидатката е представила един наистина внушителен списък с цитирания (над 60 според мен), но тъй като списъкът е представен във вид, в който е трудно да се ориентирам, ще коментирам цитиранията, представени за Минималните национални изисквания. Те са 17, като 3 от тях са в индексирани издания. Ясно е едно – кандидатката има доста цитирания, което означава, че нейната работа има голямо влияние върху научната общност в областите, в които тя изследва езика.

Преподавателска работа

Доц. Михайлова-Сталянова е водила семинарни занятия по лексикология и фонетика на българския език. Понастоящем тя води лекционни курсове в бакалвърските и магистърските програми на ФСлФ, както следва: лексикология на българския език, фонетика и лексикология на българския език, публична реч, комуникация и манипулация (специалност българска филология и славянски филологии на ФСФ), политическа и журналистическа реч (МП „Лингвистика“), преподаване на български език като чужд –

възможности и предизвикателства (МП „Трансгранична българистика“). Освен това кандидатката има сертификат на Университета в Кеймбридж за преподавател по английски език.

Заключение

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове на кандидатката, както и след анализ на тяхната значимост и приноси, убедено давам своята положителна оценка и препоръчвам на Научното жури да избере доц. д-р Надежда Михайлова-Сталянова на академичната длъжност „професор“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки професионално направление 2.1. Филология, български език (лексикология).

27.06.2023 г.